

Katja Jeznik

PEDAGOŠKO-ANDRAGOŠKI DNEVI 2017

Migracije in izobraževanje

Oddelek za pedagogiko in andragogiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani vsako leto konec januarja organizira Pedagoško-andragoške dneve (PAD), ki so namenjeni srečanju diplomantov pedagogike in andragogike. Tema 35. srečanja z naslovom *Migracije in izobraževanje* je bila močno vpeta v aktualno družbeno dogajanje. Od začetka zadnje begunske krize (september 2015) na različnih ravneh potekajo razprave o vključevanju prisilcev za mednarodno zaščito in beguncev v družbo in hkrati tudi v vzgojno-izobraževalni sistem. V vabilu na PAD so se organizatorji spraševali, ali je to tema, ki je tudi pedagoško in andragoško relevantna. Vprašanje je retorično. Tema je pomembna, saj razpira odgovore na vprašanja o tem, kakšni sta vloga in naloga pedagoškega kadra; kakšni vloga in naloga šolskih oblasti; vloga in naloga pedagogike in andragogike nasploh. Kot so zapisali organizatorji, se odgovori nizajo okoli dveh polov. Prvič, z vključitvijo v izobraževanje moramo težiti k temu, da v Sloveniji vsi najdejo svoj dom. In drugič, spremenjene družbene in civilizacijske razmere terjajo globlji razmislek ter posege v obstoječ vzgojno-izobraževalni sistem. Identificirana sta bila dva odziva na postavljeni izziv. Tako imenovana specialistična pot pomeni predvsem usposabljanje izbranih pedagoških kadrov (npr. učiteljev za slovenščino kot drugi jezik, socialnih pedagogov, specializiranih svetovalcev ipd.) in udejanjanje prilagoditev ter olajšav na način, kot se je v Sloveniji uveljavil v razmerju do posameznikov s posebnimi potrebami. Drug odziv pa predpostavlja tako imenovano generalično pot, ki pomeni udejanjanje inkluzivne in interkulturene pedagoško-andragoške paradigme vzgoje, šole in izobraževanja ter terja spremembe na vseh ravneh vzgoje in izobraževanja, tako na ravni šolske politike, kurikularnih in vzgojnih konceptov kot didaktičnih strategij in usposabljanja strokovnih delavk oz. delavcev na področju vzgoje in izobraževanja.

Pedagoško-andragoški dnevi so tudi tokrat omogočili izmenjavo akademskih razmislekov o razmerju med tema dvema potema in prikaz uspešnih praks. Dr. Robi Kroflič je v plenarnem predavanju z naslovom *Vzgoja s pomočjo umetnosti kot način premagovanja odporov do drugačnosti* poudaril dvom o zadostnosti klasičnega razsvetljenko liberalnega koncepta multikulturenosti, po katerem naj bi se z razumevanjem kulturnih razlik in podobnosti, ki omogočajo sobivanje v raznolikosti, znebili strahu in nelagodja ob lastnih odzivih na drugačnost(i). Kot alternativo je predstavil idejo o umetnosti kot glasu

drugega-kot-drugega, s čimer lahko skozi vzgojo in izobraževanje spodbudimo spoštljiv odnos do drugega z umetniškim pričevanjem o sebi-kot-drugem.

Dr. Natalija Vrečar (Andragoški center Slovenije) se je v prispevku z naslovom *Kultura, izobraževanje odraslih, migranti* lotila izobraževanja odraslih in obstoječe migrantske politike. Vprašanje izobraževanja odraslih je enako pomembno kot vprašanje izobraževanja otrok in mladostnikov ter lahko pomembno pripomore h kakovosti vključevanja posameznika v različne sfere življenja.

Dr. Andreja Hočvar je v prispevku z naslovom *Vključevanje otrok prosilcev za mednarodno zaščito in beguncev v vrtec – ali šolska politika ve, kaj (ne) počne?* v prvem delu opisala trenutno stanje (ne)vključevanja begunskih otrok v vrtec, v drugem delu pa je, glede na to, da je pravnoformalna in dejanska dostopnost predšolske vzgoje ena od prioritetenih nalog, ki jih članicam EU nalaga Evropska komisija, podala glavne predloge in izhodišča za prepotrebne spremembe trenutno veljavnih zakonodajnih določil.

V popoldanskem delu sta vzporedno potekali dve delavnici. Dr. Klara Skubic Ermenc je moderirala delavnico z naslovom *Kako vzpostaviti inkluzivno in interkulturno šolo?* Tatjana Kociper (OŠ Lesce) in Lea Torkar (OŠ Tržič) sta na podlagi lastnih izkušenj ponudili vpogled v vlogo šolskih svetovalnih delavcev pri procesu vključevanja begunskih učencev v obvezno izobraževanje. Dr. Klara Kožar Rosulnik in dr. Nives Ličen pa sta moderirali delavnico z naslovom *Pripovedi o upanju: transformativno učenje ob migracijah*. Udeleženci so izhajali iz naracij o migracijah in upanju, ki ljudi vodi na poti v iskanju boljšega. Delavnica je bila »zgodbarnica«, pripravljena po načelih učnega laboratorija (learning lab). Polje raziskovanja, sestavljanja, dialoga sta izrisali dve temi. Prva se je nanašala na same metode naracije, druga pa na ženske migracije, čustva, zasebnost.

Pedagoško-andragoški dnevi so se tradicionalno sklenili z okroglo mizo z naslovom *Migracije in izobraževanje*. Dr. Mojca Kovač Šebart je uspešno povezovala pester izbor sodelujočih: to so bili Goran Popović (ravnatelj OŠ Livada), Primož Jamšek (Slovenska filantropija), dr. Ajša Marijanca Vižintin (ZRC SAZU), Karmen Chakir (projekt Bistvo je očem nevidno, diplomantka oddelka), Petra Založnik (Zavod za šolstvo, diplomantka oddelka), Ema Cerar (diplomantka oddelka), Milan Jakopovič (Petka za nasmeh) in Arne Zupančič (Second home – Ljubljana). Sporočilo okrogle mize je bilo jasno: veliko je tistih, ki se posamično ali institucionalno spoprijemajo z begunsko problematiko, pri tem se opirajo na različne koncepte, individualne pobude ipd., ki pa ne pripeljejo do skupnih zahtev po spremembah politike in po strokovnih rešitvah, ki bi proslcem za mednarodno zaščito in beguncem omogočile samostojno življenje in vključevanje v družbo.

Novost letošnjega dogodka je bila dobro obiskana *Doktorska kavarna* pod mentorstvom dr. Nives Ličen, ki je omogočila srečanje in povezovanje doktorandov Oddelka za pedagogiko in andragogiko.

Celodnevna odprta razprava in jasno izraženo nezadovoljstvo z obstoječimi normativnimi okviri in praksami vključevanja beguncev in proslcev za azil sta pripeljala do pobude za

oblikovanje skupnih predlogov za spremembe, ki naj bodo posredovani na ustrezne naslove. Udeleženci dogodkov in sklepne okrogle mize PAD ugotavljajo in pozivajo:

1. Vlado RS, da oblikuje(-jo) celovito migracijsko politiko, ki bo omogočala vključevanje v družbo osebam, ki niso slovenski državljani, in to ne glede na njihov status. Potrebne so sistemske rešitve na področju bivanja, izobraževanja, socialne in zdravstvene obravnave prosilcev in prosilk za mednarodno zaščito, ki jim bodo omogočile samostojno in kakovostno življenje v družbi;
2. Vlado RS, da razdeli pristojnosti med Ministrstvom RS za notranje zadeve in Ministrstvom RS za izobraževanje, znanost in šport (v nadaljevanju MIZŠ) tako, da bo omogočeno učinkovito in kakovostno reševanje problemov, ki zadevajo vzgojo in izobraževanje prosilcev za mednarodno zaščito in oseb z mednarodno zaščito;
3. Vladi RS in pristojnim ministrstvom predlagamo, da zapolnijo sistemske vrzeli pri urejanju problematike vključevanja priseljencev različnih statusov v vzgojno-izobraževalni sistem:
  - potrebujemo širši strokovni razmislek, dogovor o ustreznih strokovnih rešitvah in sprejetje ustreznih ukrepov, ki zadevajo problematiko najranljivejših skupin otrok beguncev brez spremstva, otrok beguncev in otrok drugih priseljencev, enako pa tudi mladostnikov in odraslih, ki se vključujejo v družbo in v vzgojno-izobraževalne programe ter druge oblike neformalne izobraževanja;
  - potrebujemo razmislek o bivalnih možnostih otrok (in odraslih) prosilcev za mednarodno zaščito in rešitve, ki bodo vključevale ustreznjšo, lokacijsko razpršeno naselitev in tudi razmislek o šolanju otrok iz azilnega doma (v eni šoli ali več šolah v okolici) ter nastanitve otrok beguncev brez spremstva (dve lokaciji, nevarnost segregacije, ali razpršenost);
  - MIZŠ mora nemudoma sprejeti ukrepe za načrtno vključevanje otrok priseljencev ne glede na njihov status v RS v vrtnice ter poiskati strokovne in sistemske rešitve za njihovo uspešno vključevanje. Zakonodajo je treba takoj dopolniti tako, da bodo vsi predšolski otroci ne glede na svoj status v RS (torej tudi otroci prosilcev za mednarodno zaščito) imeli formalno pravico do vključitve v vrtec pod enakimi pogoji kot slovenski državljani. Zagotoviti pa jim je treba tudi dejanske možnosti za vključitev v vrtec;
  - MIZŠ mora pripraviti obsežnejše informacije v dostopni obliki (internetne strani, brošure ipd. za starše otrok prosilcev za mednarodno zaščito in otrok z mednarodno zaščito o vključevanju njihovih otrok v vrtec oz. šolo (v jezikih držav, iz katerih prihajajo);
  - skladno s priporočilom Evropske komisije je treba vzpostaviti dostopno informativno točko s kompetentno osebo, kjer bo zainteresiranim priseljencem, predvsem pa starejšim otrok prosilcev za mednarodno zaščito in otrok z mednarodno zaščito, učinkovito (in v jeziku, ki ga razumejo) posredovala informacije, ki zadevajo vključevanje otrok in odraslih v šolo oz. vrtec;
  - MIZŠ predlagamo, da sprejme ukrepe za sistemsko vključevanje odraslih z migrant-skim ozadjem v delo vrtcev in šol. Te osebe bi bile opora otrokom pri vključevanju v institucijo in dobrodošla pomoč strokovnim delavkam in delavcem ustanove pri delu z

otroki oz. učenci in dijaki. S sistematizacijo delovnega mesta in zagotovitvijo sredstev bi osebam, po možnosti tistim, ki so v državi izvora opravljale delo pedagoških delavcev, omogočili, da se ustrezno doizobrazijo in vključijo v delo vrtcev in šol;

- v Republiki Sloveniji še okrepimo nadaljnje izobraževanje in usposabljanje strokovnih delavcev vrtcev in šol, predvsem v smislu finančne in regijske dostopnosti izobraževanja in usposabljanja;
- da je treba odraslim prosilcem za mednarodno zaščito zelo kmalu po prihodu (npr. 14 dni) omogočiti vključitev v različne oblike izobraževanja. Tistim odraslim, ki nimajo končane osnovne šole, pa je treba omogočiti vključitev v osnovno šolo za odrasle;
- poiskati je treba rešitve, ki bodo vzpostavljale azilne domove kot stanovanjske skupnosti, v katerih bodo prosilci in prosilke za mednarodno zaščito odločali o sebi in samostojno živeli, se družili, sprejemali obiske in v katerih bo – kolikor je objektivno mogoče – vzpostavljen manj utesnjen režim, ki daje prednost nadzoru.